Ankara Anlaşması'nın 45. Yıldönümü

İktisadi Kalkınma Vakfı tarafından 12 Eylül 2008 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen toplantıda, Ankara Anlaşması'nın 45. yıldönümü vesilesiyle Türkiye-AB ilişkilerinin tarihçesi, bugünkü durumu ve geleceğe yönelik beklentiler masaya yatırıldı.

Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanarak 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir Ortaklık yaratan Anlaşma"dır. Anlaşma, o tarihte AET üyesi olan altı ülke (Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg) ile Türkiye arasında imzalanmıştır. Geleceğe yönelik bir çerçeve anlaşmadır. Ortaklığın aşama aşama geçeceği dönemleri (hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem) ve bu dönemlerin çerçevesini çizmekte, hukuksal araçları belirlemektedir. Ankara Anlaşması 33 maddeden, anlaşma eki ise, iki protokol (Geçici Anlaşma ile Malî Protokol), bir son senet ve imza sırasında teati edilen iki mektuptan oluşur.

Ankara Anlaşması'nın üzerinden geçen 45 yıl vesilesiyle Türkiye-AB ilişkilerinin tarihçesi, bugünkü durumu ve geleceğe yönelik beklentilerin ele alındığı "Ankara Anlaşması'nın 45. Yıldönümü: Ortaklıktan Üyeliğe Doğru" konulu panel İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) tarafından 12 Eylül 2008 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirildi.

İKV Başkanı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu ve Türkiye Odalar Borsalar Birliği Başkanı (TOBB) M. Rifat Hisarcıklıoğlu tarafından yapılan açılış konuşmalarının ardından gerçekleştirilen oturumlarda Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Marc Pierrini, Avrupa Birliği Genel Sekreteri Büyükelçi Oğuz Demiralp, Avrupa Parlamentosu Üyesi İngiliz Parlamenter Nirj Deva, Bologna Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Attilio Stajano ve Prof Dr. Ersin Kalaycıoğlu konuşmacı olarak katıldı.

Panelin açılışında konuşan TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Ankara Anlaşması'nda ortaya konulan vizyonun anlaşmanın uygulanmasında ortadan kalktığını, anlaşmanın sadece gümrük birliğini öngörmediğini, gümrük birliğinin yanı sıra işçilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımını da içerdiğini söyledi.

Hisarcıklıoğlu, "Ancak bu alanlarda maalesef mesafe alamadık. İşçilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı gerçekleşemedi. Daha da kötüsü oldu; katma protokol hükümlerine rağmen Türk vatandaşlarına 1980 yılından itibaren vize uygulanmaya başlandı" diye konuştu.

BEKLENTİ, REHN'İN AÇIKLAMASIYLA ŞAŞKINLIĞA DÖNÜŞTÜ

Vize uygulaması ile ticaretin önüne tarife dışı engel konduğunu, bu sorunu gündemde tutmaya çalıştıklarını ve sorunun çözümü yönünde adımlar atılmasını beklediklerini ifade eden TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, bu beklentilerin geçen hafta AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn tarafından yapılan bir açıklama ile

"şaşkınlığa" dönüştüğünü söyledi.

Rehn'in "Vize kolaylığı anlaşması müzakereleri için Türk hükümetinden hiç niyet beyanı almadık" dediğini, kamuoyunun bu açıklamayı "Türk vatandaşlarına AB tarafından uygulanan vizenin sorumlusu Türkiye'ymiş, Türkiye Avrupa Komisyonundan vize kolaylaştırma anlaşması talep etmemiş, bu nedenle de Türk vatandaşlarına en ağır prosedürlü vize işlemleri uygulanıyor" şeklinde anladığını belirten Hisarcıklıoğlu, şöyle konuştu: "Bu açıklama maalesef yanıltıcıdır. Türkiye ile AB arasında tesis edilen ortaklık ilişkisine de aykırıdır. Vize konusundaki yaklaşım, Türkiye ile AB'nin hala ortak olamadığını ortaya koymaktadır. Tarihi önyargılar, Türkiye'nin bir ortak olarak değil, aksine hâlâ öteki olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Oysa biz her alanda ortak olmalıyız. Ama maalesef halen AB'de ortaklık denilince belli çevrelerin aklına imtiyazlı ortaklık gelmektedir."

AB katılım sürecindeki müzakerelerin büyük ölçüde Türkiye içinde cereyan edeceğini, sürecin çok kazananları olacağı gibi, az kazananları, kısa vadede kazanmayanları ve hatta kaybedenlerinin de olacağını ifade eden Hisarcıklıoğlu, sürece verilen desteği güçlü tutmak zorunda olduklarını, direnç kaynaklarını ve nedenlerini doğru teşhis etmeleri gerektiğini aktardı.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI SÜRECİN DIŞINDA TUTULUYOR

TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, katılım müzakerelerinin başlatılması kararıyla birlikte katılımcılık anlayışında ciddi bir değişiklik olduğunu, sivil toplum kuruluşları, meslek kuruluşları ve sosyal tarafların müzakere sürecinin dışında tutulduğunu savunarak, şöyle devam etti:

"Bugüne kadar hiçbir aday ülkede rastlanmayan bilgilendirme forumları oluşturulmak istendi. 300-400 kişilik gruplara tarama süreçleri hakkında bilgi verildi. Bu uygulamanın yetersizliği görüldü ve uygulama birkaç toplantı sonra kendiliğinden sona erdi. Müzakerelere açılan fasıllarla ilgili çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarına danışılıyormuş gibi yapılıyor. Bugüne kadar müzakere pozisyonlarına katkı sağlamak için üç gün ile üç hafta arasında değişen süreler verilerek katkı istendi. Üçüncüsü hazırlanan ulusal program için iki hafta içinde tüm sivil toplum kuruluşlarının görüşleri talep edildi. Bu yaklaşımın, katılımcı demokrasi anlayışıyla uygunluğunu sizin değerlendirmenize bırakıyorum."

GÜNDEMİN EN ÖNCELİKLİ KONUSU HALİNE GETİREMİYORUZ

TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, Türkiye'nin tempolu ekonomik büyümesi olmadan istihdam piyasasındaki kadın nüfus oranını yüzde 25'lerden 50'lere çıkarmadan, genç nüfusa gerekli eğitim imkânları sağlamadan, AB ortalamasının çok üzerinde olan tarımsal nüfus için imalat ve hizmet sektöründe istihdam imkânı oluşturmadan masa başı müzakerelerle katılım sürecinin başarılı olmasını kimsenin beklememesi gerektiğini kaydetti.

Avrupa Parlamentosu Üyesi Nirj Deva, Avrupa Birliği Genel Sekreteri Büyükelçi Oğuz Demiralp, TOBB Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Marc Pierini İKV tarafından düzenlenen "Ankara Anlaşması'nın 45. Yıldönümü: Ortaklıktan Üyeliğe Doğru" konulu panele katıldı.

Türkiye-AB katılım sürecinin başarılı bir şekilde yürütüldüğünü söylemenin mümkün olmadığı görüşünü aktaran Hisarcıklıoğlu, şöyle konuştu:

"Burada elbette AB'ye dönük suçlamalar yapmamız mümkündür. Bunları da sıkça yapıyoruz. Türkiye'nin üyeliğiyle ilgili olarak AB'nin mevcut taahhütlerini sulandırmaya dönük bazı girişimler, elbette cesaretimizi kırıyor. Ama unutmayalım ki katılım sürecinde asıl sorumluluk bize düşmektedir. AB üyelik sürecini bir türlü gündemimizin en öncelikli konusu haline getiremiyoruz. Reformları kendi halkımız için yaptığımızı çoğu zaman unutuyoruz."

Türkiye-AB ortaklık ilişkisinin 45 yaşında olduğunu, hâlâ sorunlar bulunduğunu, imza atılan uluslararası dokümanlara saygı duyulması gerektiğini ifade eden Hisarcıklıoğlu, Türkiye'nin AB katılım müzakerelerinin yavaşlatılmış bir süreçte ilerlediğini, yavaşlatılmış müzakere sürecinin Türkiye'ye de AB'ye de katkısının sınırlı olduğunu söyledi.

TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ ORTAKLIK İLİŞKİSİNDE SORUNLAR

Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık ilişkisi 45 yaşında olmasına rağmen hâlâ sorunların olduğuna dikkat çeken TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, bu sorunların çözümünün, ortaklık ilişkisinin temel dokümanlarında olduğunun altını çizdi. "İmza attığımız bu uluslararası dokümanlara saygı duymalıyız" diyen Hisarcıklıoğlu, szölerini şöyle sürdürdü:

"Ticari hayatta bir söz vardır. 'Anlaşmalar mutlu zamanlarda imzalanır, zor günlerde işe yarar'. Şimdi, ortaklık ilişkimizde zor alanlarımız var. Vize uygulaması var. Üçüncü ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşmalarının imzalanmasından kaynaklanan sorunlarımız var. Türkiye'den Avrupa Birliği üyesi ülkelere karayolu ile yaptığımız mal taşımalarında, 'geçiş belgesi' uygulamasının getirdiği sınırlamalar var. Bunların hepsini aşmamız gerekiyor. Türkiye de, Avrupa Birliği de, sorumlu ortaklar olduğunu göstermelidir. Diğer taraftan, Türkiye'nin Avrupa Birliği katılım müzakereleri, 'yavaşlatılmış' bir süreçte ilerliyor. Yavaşlatılmış müzakere sürecinin Türkiye'ye de Avrupa Birliğine de katkısı sınırlı olmaktadır. Gelin hep birlikte, süreci hızlandıralım. Daha belirgin hale getirelim. Hazırlık çalışmaları devam eden Ulusal Programı bu anlayışla değerlendirelim."

VİZE KONUSUNDA ACİL ADIMLAR ATILMASI GEREKİYOR

Açış konuşmasını yapan İKV Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Halûk Kabaalioğlu, Ankara Anlaşması'nın imza seremonisine katılan AET üye devlet dışişleri bakanlarının o dönemde yaptıkları konuşmaları hatırlatarak Türkiye'nin tam üyelik perspektifinin 1963 yılına dayandığını aktardı. İKV Başkanı aynı zamanda Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği ilişkisinin iyi işleyişi önündeki engellere de değindi ve Türk vatandaşlarına uygulanan vize süreçlerinin artık bir "rezalet" haline geldiğini vurguladı. Bu bağlamda, İKV uzmanlarına çıkarılan zorluklara da değinen Halûk Kabaalioğlu, hükümete ve Avrupa Komisyonu'na acil adımlar atma çağrısında bulundu. Öte yandan, AB tam üyeliğinin bir devlet politikası olduğunu belirten Kabaalioğlu, meclisteki tüm partileri bu hedef doğrultusunda çalışmaya çağırdı. Son olarak, AB üyeliği yönünde Türkiye'nin laik, sosyal hukuk devleti niteliğinden ve üniter yapısından taviz verilmesinin söz konusu olamayacağının altını çizdi.

STRATEJİK ÖNEM TAM ÜYELİK İÇİN YETERLİ DEĞİL

Panel konuşmalarının ilkinde söz alan Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Marc Pierrini, 1963'ten bu yana Avrupa'da ve Türkiye'de ekonomik, siyasi ve toplumsal birçok değişim yaşandığını belirterek söz konusu gelişmelerin iyi tahlil edilmesi gerektiğini vurguladı. Türkiye'nin Avrupa'da olduğunu vurgulayan Büyükelçi, Türkiye'nin tarihi ve coğrafi öneminin tam üyelik için yeterli olmadığını belirtti. Bu bağlamda, gerek müzakerelerin teknik boyutunda gerekse iletişim stratejisi alanındaki çalışmaların hızla ve artarak devam etmesi gerektiğinin altını çizdi. Bu bağlamda, muhalefetten ve sivil toplumdan beklendiği kadar güçlü sinyaller alınmadığını da sözlerine ekledi.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Marc Pierrini ise Türkiye'nin, vizyon sahibi liderlerin ileri görüşlü çabaları doğrultusunda AB yolculuğuna başladığını hatırlatarak, 1970'li ve 1980'li yıllarda yaşanan olumsuzlukların faturasının bugün ödendiğini ifade etti. Sürecin 2014-2021 döneminde tamamlanması için çalışmaların hızlandırılması gerektiğini belirten Demiralp, bu konuda tüm aktörlere görevler düştüğünü vurguladı. Türkiye hakkındaki yanlış algılamaların ortadan kaldırılması için sivil toplum diyaloğunun önemini açıklayan Büyükelçi, söz konusu programa katılımı teşvik ettiklerini yineledi. Son olarak, AB tam üyelik hedefinin, Atatürkçülük, cumhuriyet ve Kemalizm ilkeleri ile uyumlu ve aynı amaca yönelik bir politika olduğunun altını çizdi.

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Başkanı Büyükelçi Marc Pierrini.

TÜRKİYE AB'DE TANINMIYOR

Avrupa Parlamentosu Üyesi İngiliz Parlamenter Nirj Deva, Türkiye'nin son yedi yılda gerçekleştirdiği büyük dönüşümün özellikle dış politika ve demokratikleşme konularındaki önemine değindi. Bu kapsamda, Türkiye'nin Kafkaslar, Balkanlar, Karadeniz ve Orta Doğu'da önemli etkileri olduğunu belirtti. Ancak bu gibi etmenlerin tam üyelik için yeterli olmadığını yineleyen Deva, eskiden Avrupa'nın hasta adamı olarak nitelendirilen Türkiye'nin artık Avrupalı olarak görülmediğini belirtti. Türkiye tam üye olmadığı sürece, coğrafi ve ekonomik öneminin azalacağını ifade eden AP üyesi, Türkiye'nin zayıf bir tampon bölge değil güçlü bir ortak olması gerektiğinin altını çizdi. Türkiye'nin AB'de tanınmasına ilişkin sorunun milliyete değil sınıfa bağlı olduğunu açıklayan Deva, İngiliz orta sınıfının Türk işçi sınıfından korktuğunu vurguladı. "Polonyalı muslukçular"ın evine dönmüş olmalarının Türkiye için sevindirici bir haber olduğunu belirtti. Türkiye'yi Avrupa'ya kabul ettirmenin yeni yolunun bulunması gerektiğine işaret eden Deva sözlerini şöyle sonlandırdı: "Eğer bugün harekete geçmezsek Türkiye'nin yol haritası Avrupa'nın genişlemesiyle çakışmayacaktır. Gandhi, Mandela ve Operon'un neler yaptığını herkes biliyor da Avrupa'da Mustafa Kemal'i kim tanıyor."

AB TÜRKİYE'DEN NEDEN KORKUYOR?

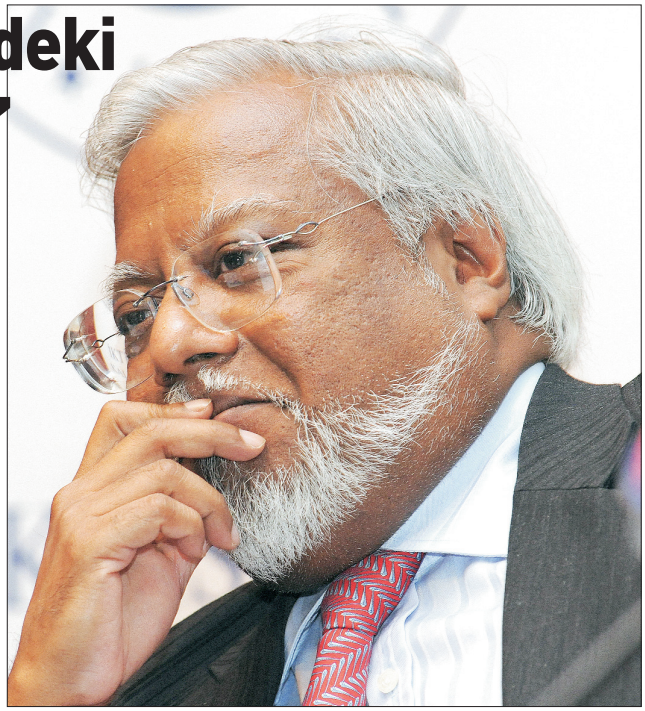
Bologna Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Attilio Stajano, AB içinde yer alan Türkiye korkusunun sebeplerini nüfus, fakirlik, sınır komşuları ve İslam olarak sıraladı. Söz konusu korkulara değinen Stajano, Türkiye'nin birçok AB üyesi ülkeden daha laik olduğunu belirterek, İtalya'da Vatikan'ın etkisinin kahvaltıdan akşam yemeğine kadar hissedildiği örneğini verdi. Bir diğer korku unsurunun Türkiye'nin AB'yi sulandıracağı endişesi olduğunun altını çizen Profesör, söz konusu sorunların ortadan kaldırılması için Kıbrıs sorunu, azınlıklar ve ifade özgürlüğü gibi konuların çözülmesinin önemli olduğunun üzerinde durdu.

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ: SÜREKLİLİK VE DEĞİŞİM

Panelde konuşmacı olan Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu, 1996-2007 yılları arasında düzenli olarak gerçekleştirdikleri saha araştırmalarının sonuçlarını paylaştı. 2007 itibarıyla destek yüzdesini eklesek, eğer referandum yapılsa yaklaşık yüzde 50 civarında kişi evet oyu vereceğini söylüyor. İlginç verilerin yer aldığı sunumda, AB projesini başlatan CHP'nin bu hedeften uzaklaştığı sonucuna ulaşıldığını, bu bağlamda, AB hedefinin teki bir partiye bağlı (AKP) olarak algılandığını belirtti. Aynı zamanda, devlet işlerinin ve bürokrasinin Türkiye'de halktan uzak bir şekilde işlediğini belirten Kalaycıoğlu, AB konusunda Türkiye'de bilgi düzeyinin düşük olduğunu belirtti ve etkili bir iletişim stratejisinin önemine dikkat çekti.

Avrupa Parlamentosu Üyesi, İngiliz Parlamenter Nirj Deva:

"AB Ülkeleri Türkiye'deki Değişimden Habersiz"

Avrupa Parlamentosu Üyesi, İngiliz Parlamenter, Avrupa Halkları Partisi ve Avrupa Demokratları Grubu Üyesi Nirj Deva Avrupalıların Türkiye'yi yeterince tanımadığına değinerek Türk liderlerin Avrupa'da daha etkin tanıtım faaliyetleri yapmalarını gerektiğini söyledi. İngiliz Parlamenter Deva'ya göre Türkiye, eğer Avrupa Birliği üyeliği konusunda önemli adımlar atmazsa asla birliğin bir parçası olamayacak. Avrupa Parlamentosu Üyesi Nirj Deva Ekonomik Forum'un sorularını yanıtladı.

● Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinin belkemiği olan Ankara Anlaşması'nın en önemli amaçlarından biri, gümrük birliği diğeri de serbest dolaşım hakkının aşamalı olarak hayata geçirilmesidir. 1963 yılında imzalanan bu anlaşma ile bugüne kadar alınan yolu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Berbat. Çünkü 1963'teki Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Avrupa Birliği'nin şu anki durumu birbirinden çok daha farklı. 1963'te Türkiye şu anda Avrupa Birliği içinde yer alan pek çok üyeden daha ileri teknoloji, altyapı ve sanayiye sahipti. Hatta bugün bile Türkiye'deki ortalama gelir birlik üyesi Estonya ve Litvanya gibi ülkelerden çok daha iyi. Bir şekilde bazı üyeleri sizden daha fakir olan bir gruba üye olmaya çalışıyorsunuz.

● Türkiye Ankara Anlaşması'na dayanarak özellikle AB ile olan gümrük uygulamalarında bazı iyileştirmeler bekliyor. Sizce bu iyileştirmelerin gerçekleşme ihtimali nedir?

Konuşmamada söylediğim gibi gümrük birliği malları serbest dolaşımı için çok önemli bir kolaylık. Herhangi bir itiraz olacağını da sanmıyorum. Ancak Avrupa Birliği bu kadar çok insanın bir anda birliğe girmesine asla izin vermeyecek. Neredeyse 70 milyon Müslüman ve Avrupalıların böyle bir korkusu var. Avrupa Birliği ülkeleri Hıristiyan. Eğer Avrupalılardaki bu korkuyu yenerseniz eminim insanlar size güvenecektir. Türkiye diğerleri gibi radikal bir İslam ülkesi değil, laik bir ülke.

● Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'nin tam üyeliğine yönelik uyum yasaları hazırlaması konusunda uyarıları oluyor. Türkiye reform yasaları ile her geçen gün değişiyor.

Benim seçmenlerim, beni seçenler, bana oy verenler kesinlikle Türkiye'deki değişimden habersiz ve Türkiye'nin durumunu bilmiyor. Avrupa'da yaşayan insanlar için Türkiye'nin yaptığı herhangi bir pazarlama, PR, tanıtım yok, sıfır.

● Sizin Türkiye için önerileriniz neler?

Türk liderlerin Avrupa'ya gidip Türkiye'nin ne kadar modern ve ileri olduğunu açıklaması gerekir. Fotoğraflar gösterin. Okullarda üniversitelerde neler yaptığınızı anlatın.

● Türkiye ne zaman Avrupa Birliği'nin bir parçası olacak size göre?

Eğer herhangi bir şey yapmazsanız, asla.